

ARBOUW

voor gezond en veilig werken

Vraag & Antwoord Arbobesluit afdeling Bouwproces

vollandis
bewust werken wérkt

0341 499 299
info@vollandis.nl
www.vollandis.nl

Werk veilig.
Houd plezier.
Kijk vooruit.

Arbouw is hét kennis- en service-instituut op het gebied van arbeidsomstandigheden in de bouwnijverheid. Arbouw biedt praktische informatie, instrumenten en richtlijnen op basis van onderzoek naar arbovriendelijke werkmethoden, risico's, ongevallen en beroepsziekten. Arbouw organiseert ook de uitvoering van het cao-pakket preventiezorg. Dit alles met het doel de gezondheid, veiligheid en duurzame inzetbaarheid van werknemers in de bouw te verbeteren en het ziekteverzuim te verminderen. In het bestuur zijn vertegenwoordigd: Bouwend Nederland, OnderhoudNL, NOA, FNV Bouw en CNV Vakmensen.

1e druk 1997

2e druk herziene versie 2002

3e druk herziene versie mei 2005

4e druk herziene versie december 2014

© Stichting Arbouw 1997. Alle rechten voorbehouden.

De producten, informatie, tekst, afbeeldingen, foto's, illustraties, lay-out, grafische vormgeving, technische voorzieningen en overige werken van Stichting Arbouw ("de werken"), waarin substantieel is geïnvesteerd, zijn beschermd onder de Auteurswet, de Benelux Merkenwet, de Databankenwet en andere toepasselijke wet- en regelgeving. Behoudens wettelijke uitzonderingen mag niets daarvan worden veeelvoudigd, aan derden ter beschikking gesteld of openbaar gemaakt, zonder voorafgaande toestemming van Stichting Arbouw. Het bekijken van de werken en het maken van kopieën voor eigen individueel gebruik is toegestaan voorzover binnen de toepasselijke wet- en regelgeving aangegeven grenzen.

De woord- en beeldmerken op de werken zijn van Stichting Arbouw en/of haar licentiegever(s). Het is niet toegestaan één of meerdere van deze merken en logo's te gebruiken zonder voorafgaande toestemming van Stichting Arbouw of de betrokken licentiegever(s).

Stichting Arbouw is niet aansprakelijk voor (de inhoud van) haar (informatie)producten, software daaronder mede begrepen, noch voor het (her)gebruik daarvan door derden. Stichting Arbouw is niet aansprakelijk voor fouten in (de inhoud van) haar (informatie)producten noch voor eventuele (gevolg)schade, van welke aard dan ook, die voortvloeit uit het (her)gebruik daarvan door derden.

Vraag & Antwoord

Arbobesluit

afdeling

Bouwproces

Inhoud

1 Inleiding	6
2 Het waarom van het Arbobesluit afdeling Bouwproces	8
3 Verantwoordelijkheden opdrachtgever en ontwerper	10
4 Kennisgeving aan de Inspectie SZW	15
5 Inventarisatie en evaluatie van risico's in de ontwerpfase	18
6 De coördinator in de ontwerpfase	22
7 De coördinator in de uitvoeringsfase	25
8 Het veiligheids- en gezondheidsplan (V&G-plan)	32
9 Het veiligheids- en gezondheidsdossier (V&G-dossier)	37
10 Informatie	41

1 Inleiding

Sinds 1 juli 1997 is het Arbobesluit afdeling Bouwproces van kracht. Dit besluit legt de werkgever, maar ook de opdrachtgever, wettelijke verplichtingen op ten aanzien van de veiligheid en gezondheid van werknemers op de bouwplaats. Per 1 januari 2007 is het Arbobesluit afdeling Bouwproces gewijzigd. Daarbij is met name de redactie van de bepalingen gewijzigd; de principes van de regelgeving zijn volledig overeind gebleven.

Bij opdrachtgevers, ontwerpers, werkgevers en werknemers bestaan veel vragen over een juiste en praktische invulling van hun verplichtingen volgens het Arbobesluit afdeling Bouwproces.

In deze brochure zijn veelgestelde vragen over het Arbobesluit afdeling Bouwproces verzameld. Elke vraag is voorzien van een kort antwoord. Daaronder is telkens een uitgebreidere toelichting opgenomen. Er wordt regelmatig verwezen naar naar artikelen van het Arbobesluit afdeling Bouwproces. De volledige tekst van het Arbobesluit is te vinden op www.wetten.nl.

In deze brochure wordt gesproken over 'bouwwerken'. Hiermee worden zowel bouwwerken in de burgerlijke- en utiliteitsbouw (B&U) als civieltechnische werken in de infrasector bedoeld.

2 Het waarom van het Arbobesluit afdeling Bouwproces

Opdrachtgevers en ontwerpers moeten al in de ontwerpfase van het bouwwerk rekening houden met de veiligheid en gezondheid van de werknemers die het ontwerp later op de bouwplaats moeten uitvoeren. In 1994 werd het zogenaamde Bouwprocesbesluit van kracht, waarin dit wettelijk is geregeld. Per 1 juli 1997 is het Bouwprocesbesluit opgegaan in het Arbobesluit (hoofdstuk 2, afdeling 5), een Algemene Maatregel van Bestuur die een aanvulling vormt op de Arbowet. Sindsdien spreken we over het 'Arbobesluit afdeling Bouwproces'. Na een evaluatie die in 2006 is uitgevoerd, is het Arbobesluit afdeling Bouwproces per 1 januari 2007 gewijzigd.

In de ontwerpfase worden veiligheids- en gezondheidsrisico's voor werknemers door opdrachtgever en ontwerper vaak niet voldoende onderkend, bijvoorbeeld blootstelling aan schadelijke stoffen of een te hoge fysieke belasting. In de uitvoeringsfase zijn op een bouwwerk meestal verschillende bedrijven gelijktijdig of kort na elkaar aan het werk. Naarmate het werk vordert, verandert de werksituatie. Werkzaamheden die verspreid over de bouwplaats worden verricht, in combinatie met het tijdelijke karakter ervan, vormen een risicoverhogende factor voor de veiligheid.

Het Arbobesluit streeft met de verplichtingen die zijn toegewezen aan diverse partijen een keten van verantwoordelijkheden tijdens het totale bouwproces na. Dit verplichtingentraject loopt vanaf het initiatief tot bouwen, de ontwerpfase, de uitvoeringsfase, tot aan de opleverings- en beheer- en onderhoudsfase. Daarvoor is de betrokkenheid van alle bouwpartijen noodzakelijk, van opdrachtgever, ontwerper en adviseur tot aan werkgevers en werknemers toe. Betrokken partijen dienen na te denken over allerlei aspecten van een te bouwen project, inclusief de belangen van diegenen die het werk moeten uitvoeren.

Met de wijzigingen per 1 januari 2007 is er niets veranderd aan het doel om een keten van verantwoordelijkheden te smeden. De wijzigingen hebben vooral tot doel om de toegankelijkheid, begrijpelijkheid en leesbaarheid van de wettelijke bepalingen te vergroten. Daarmee zijn de verantwoordelijkheden en verplichtingen duidelijker in beeld gekomen. Inhoudelijk is er weinig veranderd ten opzichte van de versie van 1997; de principes van preventie van slechte

arbeidsomstandigheden en samenwerking en coördinatie op dit gebied tussen alle betrokken partijen zijn volledig overleefd.

3 Verantwoordelijkheden opdrachtgever en ontwerper

Bij een bouwproces is een groot aantal partijen betrokken. Niet alleen de werkgevers in de hoedanigheid van aannemer, nevenaannemer en onderaannemer en werknemers, maar met name ook opdrachtgevers en ontwerpers. Het Arbobesluit afdeling Bouwproces heeft een aantal verplichtingen bij de opdrachtgever neergelegd. De belangrijkste onderwerpen die vragen oproepen in dat kader worden hier behandeld.

Welke partijen worden genoemd in het Arbobesluit?

Het Arbobesluit noemt 4 partijen (art. 1.1 lid 2)

In artikel 1.1. lid 2 van het Arbobesluit worden de volgende partijen genoemd:

- De opdrachtgever: degene voor wiens rekening een bouwwerk tot stand wordt gebracht;
- De opdrachtgever-consument: de natuurlijke persoon die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, voor wiens rekening een bouwwerk tot stand wordt gebracht;
- De ontwerpende partij: degene die zich jegens de opdrachtgever, of jegens de opdrachtgever-consument verbonden heeft om in het bouwproces de ontwerpende functie te vervullen. Dit is de architect van het bouwwerk is, ofwel degene die voor het ontwerp verantwoordelijk is. Bij civiele werkzaamheden is er veelal geen architect, maar ook bij verbouwingen niet altijd en soms is er een industrieelvormgever.
- De uitvoerende partij: degene die zich jegens de opdrachtgever, of jegens de opdrachtgever-consument verbonden heeft om in het bouwproces de uitvoerende functie te vervullen. Dit is de (hoofd)aannemer.

Mag een opdrachtgever één of meer van zijn verplichtingen delegeren aan een aannemer?

Nee.

Wettelijke verplichtingen kunnen niet via privaatrechtelijke contracten aan een andere partij worden overgedragen. De opdrachtgever kan desgewenst wel de taken die samenhangen met zijn wettelijke verplichtingen overdragen aan een andere partij, maar hij is en blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de uitvoering van die

verplichtingen. Dat wil zeggen dat de opdrachtgever aansprakelijk wordt gesteld wanneer de partij aan wie hij de taken heeft overgedragen, die taken niet naar behoren uitvoert. Dat wil zeggen dat de opdrachtgever er te allen tijde verantwoordelijk voor blijft dat:

- in de ontwerpfase rekening wordt gehouden met de verplichtingen voor de arbeidsomstandigheden die gelden in de uitvoeringsfase;
- de opdrachtgever een V&G-coördinator ontwerpfase aanstelt en deze zijn werk goed kan uitvoeren;
- het V&G-plan deel uitmaakt van het bestek en voor aanvang van de werkzaamheden op de bouwplaats beschikbaar is;
- een uitvoerende partij wordt aangewezen die verantwoordelijk is voor het aanstellen van een V&G-coördinator uitvoeringsfase.

Als een werkgever/aannemer al vroeg in de ontwerpfase bij het project is betrokken, bijvoorbeeld in een bouwteam of bij een geïntegreerd contract (Design & Build e.d.), kan hij een aantal taken uitvoeren die samenhangen met de verplichtingen van de opdrachtgever. In dat soort gevallen kan de werkgever/aannemer optreden als ontwerpende partij en/of coördinator ontwerpfase. Ook in dergelijke gevallen blijft de opdrachtgever juridisch eindverantwoordelijk voor deze taken. Dat geldt ook als de opdrachtgever instemt met een door de werkgever/aannemer ingediend alternatief ontwerp.

Hoe moet een werkgever/aannemer zich opstellen als een opdrachtgever zijn verplichtingen niet is nagekomen? Bijvoorbeeld: er is geen V&G-plan opgesteld, er is geen coördinator uitvoeringsfase aangewezen?

Van de werkgever/aannemer mag worden verwacht dat hij dit reeds in de inschrijvingsfase signaleert en de opdrachtgever hier op aanspreekt.

De werkgever kan proberen om met de 'nota van inlichtingen' de opdrachtgever op het goede spoor te zetten. Is de opdrachtgever niet bereid alsnog een V&G-plan aan de aanbestedingsstukken toe te voegen, blijven er twee mogelijkheden over. De eerste is de meest principiële keuze, namelijk dat de werkgever/aannemer afziet van inschrijving. Meer pragmatisch is het aanbod van de werkgever om een

coördinator uitvoeringsfase aan te stellen en hem het V&G-plan te laten opstellen. De werkgever is dan wel verantwoordelijk voor de inhoud van dit plan en kan hierop ter verantwoording worden geroepen door de Inspectie SZW. Overigens is het altijd de taak van een werkgever/aannemer om een coördinator uitvoeringsfase aan te wijzen. De opdrachtgever moet daarvoor één van de werkgevers/aannemers op de bouwplaats aanwijzen en dit contractueel vastleggen.

De praktijk heeft uitgewezen dat, indien de Inspectie SZW op een bouwplaats constateert dat er geen V&G-plan is en er geen coördinator uitvoeringsfase is aangewezen, zowel de werkgever als de opdrachtgever een bestuurlijke boete krijgen opgelegd.

Heeft een particuliere opdrachtgever dezelfde verplichting als een opdrachtgever die in het kader van bedrijfsvoering laat bouwen?

Nee.

De particuliere opdrachtgever die bijvoorbeeld een eigen woning laat bouwen, is vrijgesteld van de verplichtingen die de opdrachtgever heeft gekregen in het Arbobesluit afdeling Bouwproces. Een particuliere opdrachtgever wordt in het Arbobesluit aangeduid als opdrachtgever-consument. Zijn verplichtingen gaan over op de ontwerpende partij. Dit is verwoord in artikel 2.34 van het Arbobesluit.

Heeft een opdrachtgever tijdens de uitvoeringsfase nog formele verplichtingen die voortkomen uit het Arbobesluit afdeling Bouwproces?

Nee.

De verplichtingen van het Arbobesluit afdeling Bouwproces voor een opdrachtgever beperken zich tot het ontwerptraject, dus tot en met aanbesteding/gunning. Zijn verplichtingen blijven wel van kracht bij uitbreiding of nadere invulling van (een deel van) het ontwerp als het project al in uitvoering is. De opdrachtgever is wel bevoegd tot ingrijpen als hij vaststelt dat een werkgever niet aan zijn wettelijke verplichtingen voldoet. Hij kan dan de werkzaamheden laten stopzetten of de bouwdirectie hiertoe opdracht geven.

Mag een opdrachtgever aanvullende eisen aan de aannemer stellen?

Ja.

Overeenkomsten vallen onder aanvullend recht. De afspraken die tussen de opdrachtgever en de werkgever zijn gemaakt, worden in een overeenkomst vastgelegd. Aanvullende eisen kunnen betrekking hebben op extra inspanningen van de werkgever, zoals voorlichting op het werk, deelname aan overleg en rapportageverplichtingen of het hebben van VCA-certificering. De aannemer moet dit wel op tijd weten en ermee instemmen. Het verdient aanbeveling ook de aanvullende afspraken en eisen in de overeenkomst op te nemen.

Voorziet het Arbobesluit afdeling Bouwproces in de situatie dat verschillende opdrachtgevers in de nabijheid van elkaar projecten realiseren, bijvoorbeeld bij uitbreidingsplannen?

Nee.

Het Arbobesluit afdeling Bouwproces voorziet hier slechts indirect in, want iedere opdrachtgever moet bij zijn ontwerpanalyse risicovolle omgevingsfactoren betrekken. Overleg tussen de verschillende coördinatoren ontwerpfase ligt dan voor de hand. Dit overleg moet leiden tot afspraken over bijvoorbeeld bouwwegen, afzettingen en werkzaamheden binnen valbereik van andermans materieel en tijdelijke constructies. De afspraken moeten dan worden vastgelegd in de V&G-plannen van de verschillende coördinatoren uitvoeringsfase. De coördinatoren uitvoeringsfase hebben onder andere tot taak ervoor te zorgen dat alleen bevoegde personen op de bouwplaats kunnen komen.

Ten slotte geldt voor iedere werkgever artikel 10 van de Arbowet waarin staat dat de werkgever doeltreffende maatregelen moet nemen indien er gevaar kan ontstaan voor de veiligheid of de gezondheid van andere personen dan de werknemers.

Ontwerper

Welke wettelijke taken heeft de ontwerper ten aanzien van veiligheid en gezondheid tijdens de uitvoeringsfase?

Risico's moeten worden aangepakt bij de bron.

De ontwerper heeft vooral afgeleide wettelijke taken. Namelijk taken die voortvloeien uit de wettelijke verplichting van de opdrachtgever om ervoor te zorgen dat in de ontwerpfase rekening wordt gehouden met de verplichtingen voor arbeidsomstandigheden die gelden voor de uitvoeringsfase. De ontwerper moet er met andere woorden voor zorgen dat het ontwerp de werkgevers op de bouwplaats niet belemmert in de uitvoering van hun wettelijke taken. Het Arbobesluit verwijst in dat verband specifiek naar een aantal artikelen in de Arbowet (artikelen 3, 5 eerste en derde lid en 8). In die artikelen is onder meer bepaald dat risico's zoveel mogelijk moeten worden aangepakt bij de bron. Veel V&G-risico's liggen al besloten in het ontwerp. Om risico's bij de bron aan te pakken, moet de ontwerper daarom nagaan:

- welke V&G-risico's uitvoering van het ontwerp met zich mee kan brengen;
- of het ontwerp zodanig is aan te passen dat de oorzaken van de risico's worden weggenomen.

Als dat niet helemaal mogelijk is, bijvoorbeeld bij een hoog gebouw, moet hij ervoor zorgen dat er beschermende maatregelen kunnen worden genomen. Bijvoorbeeld door permanente valbeveiligingen aan te brengen of voorzieningen op te nemen zodat een werkgever/aannemer eenvoudig een valbeveiliging kan plaatsen.

Als de ontwerper een opdracht heeft gekregen van een particulier, de zogenaamde 'opdrachtgever-consumert', bijvoorbeeld voor het ontwerpen van een woonhuis, dan gaat de juridische verantwoordelijkheid van de opdrachtgever over op de ontwerper (artikel 2.34). Dat wil onder andere zeggen dat de ontwerper dan een coördinator uitvoeringsfase moet aanstellen en er ook voor moet zorgen dat er een coördinator uitvoeringsfase wordt aangesteld. De afspraken en coördinatie-taken van de coördinator uitvoeringsfase conform artikel 2.31 van het Arbobesluit moeten in een schriftelijke overeenkomst met de werkgever/aannemer worden vastgelegd.

Welke wettelijke taken heeft de ontwerper ten aanzien van veiligheid en gezondheid tijdens de beheerfase?

Het Bouwbesluit eist dat een nieuw te bouwen gebouw zodanig is dat onderhoud aan het gebouw veilig kan worden uitgevoerd

Per 1 juli 2012 bevat het Bouwbesluit 2012 voorschriften (afdeling 6.12 art. 6.52 en 6.53) over het veilig kunnen verrichten van onderhoud aan nieuw te bouwen gebouwen. Artikel 6.52 eist dat een te bouwen gebouw zodanig is dat onderhoud aan het gebouw veilig kan worden uitgevoerd. Artikel 6.53 schrijft voor dat, indien voor het veilig kunnen plegen van onderhoud aan een gebouw, gebouwgebonden voorzieningen nodig zijn, deze voorzieningen daadwerkelijk moeten worden getroffen.

Onderhoud is onder meer schilderwerk en het reinigen en repareren van daken, goten, schoorstenen, gevels, ramen en installaties voor klimaatbeheersing, liften en telecommunicatie. Door gebouwgebonden voorzieningen in het ontwerp op te nemen kan de veiligheid tijdens de gebruiksfase van het gebouw worden geborgd.

Met behulp van de [Checklist Veilig onderhoud op en aan gebouwen 2012](#) kan bij de aanvraag van de omgevingsvergunning aannemelijk worden gemaakt dat het gebouw voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit.

De Checklist is per 1 juli 2012 ook in de Regeling omgevingsrecht (Mor) artikel 2.2 opgenomen als indieningsvereiste voor een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het bouwen.

Kan een ontwerper bij aantoonbaar tekortschieten in het naleven van zijn verplichtingen, strafrechtelijk worden aangesproken?

Ja.

Het artikel waarin de uitgangspunten inzake veiligheid en gezondheid bij het ontwerpen zijn vastgelegd, is in zeer algemene bewoordingen gesteld. Het zal dus erg lastig zijn te bewijzen dat op grond hiervan een ontwerper tekort is geschoten. Maar áls een ontwerper aantoonbaar

tekort schiet, bijvoorbeeld wanneer hij nooit een risico-inventarisatie en –evaluatie voor zijn ontwerp heeft gemaakt, wordt de opdrachtgever daarop aangesproken.

Anders ligt het bij de verplichtingen van de ontwerper als hij werkt in opdracht van een particulier (opdrachtgever-consument).

Blijft de ontwerper dan in gebreke, dan kan hij strafrechtelijk worden vervolgd. In een dergelijke situatie gaan de verplichtingen van de opdrachtgever-consument over op de ontwerpende partij. De ontwerper is dan wel strafrechtelijk aansprakelijk (artikel 2.36).

Kan een ontwerper bij aantoonbaar tekortschieten in het naleven van zijn verplichtingen, civielrechtelijk worden aangesproken?

Ja.

Er is sprake van een zogenaamde resultaatverbintenis tussen opdrachtgever en ontwerper. De ontwerper moet de verplichtingen aan de opdrachtgever nakomen. Doet hij dit niet, dan is er sprake van 'toerekenbare tekortkomingen in de nakoming' en kan de opdrachtgever hem civielrechtelijk aansprakelijk stellen. Is de ontwerper in loondienst, dan is zijn werkgever als rechtspersoon aansprakelijk. Meestal werkt een ontwerper met standaardvoorwaarden, waarin de civielrechtelijke aansprakelijkheid beperkt blijft tot bijvoorbeeld de hoogte van het honorarium.

4 Kennisgeving aan de Inspectie SZW

De wetgever heeft de controle op de naleving van de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet) en de daaraan gekoppelde regelgeving, zoals het Arbobesluit afdeling Bouwproces, toebedeeld aan de Inspectie SZW. De Inspectie SZW maakt deel uit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De Inspectie SZW moet tijdig op de hoogte zijn van de bouwactiviteiten om de controletaak naar behoren te kunnen uitvoeren en al in een vroeg stadium, nog voor aanvang van de werkzaamheden, worden geïnformeerd. Voor de meeste bouwwerken is een schriftelijke melding (kennisgeving) aan de Inspectie SZW verplicht.

Geldt voor ieder bouwwerk de verplichting tot kennisgeving aan de Inspectie SZW?

Nee, de kennisgeving is verplicht vanaf een in het Arbobesluit gedefinieerde omvang van het project

Het Arbobesluit afdeling Bouwproces definieert in artikel 2.27 de bouwwerken waarvoor een kennisgeving verplicht is. Deze verplichting geldt voor:

- projecten met een geschatte omvang van meer dan 500 mandagen, of
- projecten met een geschatte duur van meer dan 30 werkdagen, waar op enig moment meer dan 20 werknemers tegelijk werken.

Voor het maken van een veiligheids- en gezondheidsplan (V&G-plan) gelden deze criteria ook. Het verschil tussen de criteria voor een V&G-plan en een kennisgeving is dat een V&G-plan tevens verplicht is voor (kleinere) risicovolle projecten. De kennisgeving is hierop niet van toepassing¹.

Bij wie ligt de verplichting tot kennisgeving aan de Inspectie SZW?

Bij de opdrachtgever.

De opdrachtgever moet ervoor zorgen dat de verplichting tot kennisgeving aan de Inspectie SZW wordt nageleefd. De opdrachtgever kan de taak desgewenst wel delegeren aan de werkgever/aannemer, bijvoorbeeld door in het bestek op te nemen dat deze werkgever het kennisgevingformulier, als bedoeld in artikel 2.27, moet invullen en opsturen. Daar is wat voor te zeggen, omdat de werkgever/

aannemer beschikt over de meest complete en actuele gegevens die op het formulier moeten worden vermeld. De opdrachtgever blijft evenwel juridisch verantwoordelijk en aansprakelijk voor de uitvoering van deze verplichting.

De opdrachtgever is tevens verplicht om een afschrift van de kennisgeving zichtbaar op de bouwplaats aan te (laten) brengen. Indien gegevens wijzigen die op de kennisgeving staan, moet de kennisgeving worden aangepast.

Hoe en wanneer moet de kennisgeving gebeuren?

Voor aanvang van de werkzaamheden moet een kennisgevingformulier worden ingediend.

De kennisgeving geschiedt digitaal via www.inspectieszw.nl en moet vóór aanvang van de bouwwerkzaamheden bij Inspectie SZW binnen zijn. Hoewel de opdrachtgever hiervoor verantwoordelijk is, zal in de praktijk meestal de coördinator ontwerpfase de melding verrichten. Een afschrift gaat naar de aannemer die met de V&G-coördinatie in de uitvoeringsfase belast is.

Wat is de inhoud van de kennisgeving aan de Inspectie SZW?

Gegevens over het bouwwerk, de duur van de bouwwerkzaamheden en de betrokken partijen.

Op het kennisgevingformulier worden de volgende gegevens ingevuld:

- omschrijving van het bouwwerk: aard en locatie;
- gegevens van betrokken partijen: opdrachtgever, ontwerpende partij(en), uitvoerende partij(en), coördinator ontwerpfase, coördinator uitvoeringsfase;

1) Door het overnemen van de in de richtlijn gehanteerde (minimum) drempel worden met name de kleine, kortdurende projecten, zoals verbouwingen, herstel- en onderhoudswerken ontzien. Het steeds opnieuw opstellen van een V&G-plan zou voor dergelijke projecten een te grote belasting vormen. Wel blijft de verplichting tot aanstelling van een coördinator van kracht in alle gevallen waarin verscheidene werkgevers en/of zelfstandig werkenden arbeid (laten) verrichten.

- planning en uitvoeringsgegevens:
aanvangsdatum, geplande bouwtijd, gepland aantal werkgevers en zelfstandig werkenden (zzp-ers), vermoedelijke maximum aantal werknemers dat gelijktijdig aanwezig zal zijn, eventueel reeds geselecteerde ondernemingen, enzovoorts.

Moet de ingevulde kennisgeving op het werk worden opgehangen?

Ja.

Een afdruk van de kennisgeving wordt zichtbaar op de bouwplaats aangebracht. De opdrachtgever is hiervoor verantwoordelijk, maar zal dit veelal opdragen aan de met de V&G-coördinatie belaste werkgever. Indien in de vermelde gegevens veranderingen optreden, wordt de kennisgeving overeenkomstig gewijzigd. Aan te bevelen is om een afschrift ook op het publiciteitsbord van zowel directie-, uitvoerders- als schaftkeet te hangen.

5 Inventarisatie en evaluatie van risico's in de ontwerpfase

Het 'preventieprincipe' in de Arbowet is een belangrijk kenmerk van het Arbobesluit afdeling Bouwproces. Gevaarlijke en ongezonde werksituaties die al in de ontwerpfase van een bouwwerk bekend zijn, moeten worden voorkomen. Is dit niet mogelijk, dan moeten er dusdanige maatregelen worden genomen dat er op een veilige en gezonde manier mee kan worden omgegaan.

Reeds in de ontwerpfase inventariseren en evalueren van de risico's in de uitvoeringsfase is een verplichting die voortvloeit uit artikel 2.26. Bij het beheersen van de risico's in de uitvoeringsfase is een bepaalde rangorde van toepassing. Dit betekent dat eerst gezocht moet worden naar maatregelen aan de bron (bijvoorbeeld het ontwerp zodanig aanpassen, dat gesignaleerde risico's worden vermeden). Als dat niet mogelijk is, moet worden gezocht naar maatregelen waardoor alle betrokkenen tegen het risico worden beschermd, dan naar maatregelen om individuele betrokkenen te beschermen. Pas daarna mag voor persoonlijke beschermingsmiddelen worden gekozen. Een maatregel van lagere orde mag pas worden genomen als een maatregel van hogere orde niet mogelijk is of niet in redelijkheid kan worden gevegd. Dit redelijkerwijsprincipe is in de Arbowet vastgelegd. Het doel hiervan is om een afweging te kunnen maken van arbeidsomstandighedenbelangen tegen andere, bijvoorbeeld economische belangen. Het beheersen van de risico's in de onderhoudsfase is niet specifiek opgenomen in het Arbobesluit, maar het Bouwbesluit 2012 bevat voorschriften voor veilig onderhoud (art. 6.52 en 6.53).

Is een risico-inventarisatie en -evaluatie op ieder bouwwerk van toepassing?

Ja.

Een inventarisatie van de risico's in de ontwerpfase is op alle werken van toepassing en gaat vooraf aan het V&G-plan. Ook voor projecten waarvoor geen V&G-plan of een coördinator ontwerpfase nodig is, is een dergelijke inventarisatie vereist. Deze verplichting vloeit voort uit artikel 2.26 van het Arbobesluit en is een uitwerking van artikel 3 en 5 van de Arbowet.

Wat houdt de verplichting tot het uitvoeren van een risico-inventarisatie en -evaluatie tijdens de ontwerpfase in?

Het reeds in de ontwerpfase herkennen en zoveel mogelijk voorkomen van risico's tijdens de uitvoeringsfase.

De wetgever hanteert drie toetsingscriteria bij het inventariseren van de risico's:

- technische haalbaarheid: de 'stand van de techniek': datgene wat door deskundigen in brede kring wordt aanvaard als toepasbaar in de praktijk. Zo kan in de ontwerpfase worden gekozen voor gietvloeren in plaats van de traditionele zandcementvloer om zo de lichamelijke belasting van de werknemer te verminderen¹;
- operationele haalbaarheid: een gewenste maatregel of voorziening mag niet negatief uitwerken op andere arborisico's;
- economische haalbaarheid: de te leveren inspanning moet in redelijke verhouding staan tot het nagestreefde doel (verhouding kosten/ effectiviteit).

Risico's die niet of onvoldoende kunnen worden weggenomen, worden vermeld in het V&G-plan. Het gaat hierbij met name om bijzondere risico's die de normale uitvoeringsrisico's te boven gaan.

Zie bij deze vraag ook de inleiding van dit hoofdstuk.

1) Andere voorbeelden van arbobewuste keuzes in de ontwerpfase.

- de keuze van bouwmaterialen (onder andere verven, kitten en oliën) en verwerkingsmethoden (stof) die zo min mogelijk schadelijk zijn voor de gezondheid (bijvoorbeeld geen verspanende werkzaamheden)
- de keuze van bouwmaterialen die met aanvaardbare lichamelijke belasting kunnen worden verwerkt of waarvoor bijpassende hijs- of hefwerktuigen in de handel zijn (onder andere voor metselblokken / elementen, bestratingmaterialen)
- het vooraf beheersen van omgevingsrisico's zoals gevaarlijke boven- of ondergrondse leidingen, risicovolle verkeerssituaties op de bouwplaats of in de onmiddellijke omgeving.

Bij wie ligt de verplichting tot het uitvoeren van een risico-inventarisatie en -evaluatie in de ontwerpfase?

Bij de opdrachtgever.

De opdrachtgever kan deze taak neerleggen bij de deskundigen die hij inschakelt voor het maken van het ontwerp, zoals de architect, de constructeur en de installatieadviseur. In principe moet iedere ontwerper of adviseur de risico-inventarisatie en evaluatie uitvoeren voor zijn eigen aandeel in het ontwerp. De praktijk leert dat dit een effectieve manier is, omdat dezelfde ontwerpers en adviseurs ook eventuele preventieve maatregelen in het ontwerp (c.q. ontwerpwijzigingen) moeten afwegen en doorvoeren. Eventueel kan de opdrachtgever ook een 'externe' functionaris aanwijzen, die deskundig is op het gebied van veiligheid en gezondheid in de bouw.

Is het voldoende om in de ontwerpfase één keer een risicoinventarisatie en -evaluatie te maken?

Nee. Dit moet minimaal één keer per deelfase (voorontwerp, definitief ontwerp en bestekplan) gebeuren.

'De' ontwerpfase bestaat meestal uit verschillende deelfasen, voorontwerp, definitief ontwerp en bestekplan. Iedere deelfase vertegenwoordigt een bepaald ontwikkelingsstadium van het ontwerp, waarover de opdrachtgever beslissingen moet nemen. In iedere deelfase worden beslissingen genomen die de arbeidsomstandigheden op de bouwplaats (en bij inspectie en onderhoud) beïnvloeden. Om ontwerpers in staat te stellen invulling te geven aan hun preventieve taken, is het daarom noodzakelijk om in iedere deelfase een risicoinventarisatie en -evaluatie te maken, gericht op de ontwerpaspecten die in die fase aan de orde zijn. Wanneer een inventarisatie en evaluatie te laat worden gemaakt, kunnen de ontwerpers en adviseurs aan veel risico's al niets meer doen omdat beslissingen uit vorige fasen meestal niet meer terug te draaien zijn. In de 'Standaardtaakbeschrijving DNR-STB 2009' van BNA en ONRI (een bijlage bij de Rechtsverhouding opdrachtgever, architect, ingenieur en adviseur, DNR 2011) zijn de werkzaamheden van architecten en adviseurs per fase in het ontwerpproces

gespecificeerd. Het maken van V&G-risico-inventarisaties en -evaluaties is daarin aangemerkt als een 'noodzakelijke taak' in iedere deelfase voor iedere ontwerpende discipline.

Wie coördineert de uitvoering van de risico-inventarisatie en -evaluatie in de ontwerpfase?

De coördinator ontwerpfase.

De coördinator ontwerpfase coördineert de risico-inventarisatie en -evaluatie, indien het een project betreft waar een coördinator ontwerpfase moet worden aangesteld. Dit is het geval wanneer meerdere werkgevers bij het bouwproces betrokken zijn. Deze bepaling is dus voor de meeste bouwprojecten van kracht.

Hoe kan de opdrachtgever controle uitoefenen op de uitvoering van de risico-inventarisatie en -evaluatie in de ontwerpfase?

Door een schriftelijke opdrachtverlening en een schriftelijke rapportage.

De opdrachtgever geeft, bij voorkeur schriftelijk, de opdracht tot het uitvoeren van een risico-inventarisatie en -evaluatie. Het is van belang aan te geven welke (schriftelijke) terugkoppeling wordt verwacht na afronding van welke fase, bijvoorbeeld:

- initiatiefase;
- voorlopige en definitieve ontwerpfase;
- uitwerkingsfase.

In de rapportage wordt aangegeven welke risico's zijn onderkend en voor welke risico's voorschriften zijn opgenomen in het bestek, tekeningen of eventueel in bijbehorende bepalingen. Daarnaast wordt aangegeven welke risico's zijn onderkend, die niet in de ontwerpfase opgelost kunnen worden. Dit kunnen risico's zijn zowel in de uitvoeringsfase als in de beheerfase. Deze risico's (zogenoemde restrisico's) moeten in het V&G-plan ontwerpfase en in het V&G-dossier worden opgenomen. In het V&G-plan ontwerpfase moeten ook de bouwkundige, technische en organisatorische maatregelen worden vermeld die in de ontwerpfasen met betrekking tot V&G zijn genomen. Ook aan de hand daarvan kan de opdrachtgever nagaan of de betrokkenen aan hun verplichtingen hebben voldaan. Tevens moeten de financiële consequenties van bepaalde keuzes zichtbaar worden gemaakt.

Wat zijn de voordelen om in de ontwerpfase een risico-inventarisatie en -evaluatie uit te voeren?

De maatregelen die genomen moeten worden, liggen reeds vast bij de aanbesteding en blijven dus buiten de concurrentiesfeer.

Arbozaken en bijbehorende verplichtingen gelden voor alle inschrijvende aannemers in dezelfde mate. De kosten die hiermee samenhangen kunnen dan ook in de inschrijfbegroting worden meegenomen. Risico's die niet of nog niet konden worden opgelost, worden in het V&G-plan zichtbaar gemaakt. De aannemer kan hiermee rekening houden in zijn begroting en in de werkvoorbereidingsprocedures concrete oplossingen meenemen.

Wat zijn de kwalificaties voor de functionarissen die worden belast met het uitvoeren van risico-inventarisaties en -evaluaties in de ontwerpfase?

Ontwerpers en adviseurs die inventarisaties en evaluaties van het eigen werk uitvoeren, moeten vooral hun eigen vak goed beheersen en weten wat ervoor nodig is om het ontwerp op de bouwplaats uit te voeren. Een 'externe' functionaris moet, naast kennis over de arboreggeving, beschikken over ontwerp- en bouwkundige kennis en over goede communicatieve eigenschappen.

Ontwerpers en adviseurs kunnen voor de risico-inventarisaties en -evaluaties gebruikmaken van checklists die in de loop van de tijd door diverse organisaties zijn ontwikkeld. Een 'externe' functionaris die met deze taak is belast, dient over de volgende kwalificaties te beschikken:

- inzicht in ontwerpaspecten;
- bouwkundige of civiele kennis op het gebied van uitvoering, gebruik en onderhoud van een object en inzicht in de raakvlakken met installatietechniek en werktuigbouw;
- kennis van de Arbowet en het Arbobesluit afdeling Bouwproces;
- goede organisatorische en communicatieve vaardigheden.

6 De coördinator in de ontwerpfase

Coördinatie is een belangrijk begrip in het Arbobesluit afdeling Bouwproces. Artikel 2.29 van het Arbobesluit verplicht de opdrachtgever om een coördinator ontwerpfase aan te stellen. Tot en met de gunning van een project hebben zowel de opdrachtgever als de coördinator ontwerpfase in het Arbobesluit taken en verplichtingen gekregen ten aanzien van arbeidsomstandigheden tijdens het bouwproces.

Moet er voor ieder bouwwerk een coördinator ontwerpfase aangesteld worden?

Ja, met uitzondering van bouwwerken waar slechts één werkgever of één zelfstandig werkende (zzp'er) werkzaam is.

De verplichting tot het aanstellen van een coördinator ontwerpfase geldt voor bouwwerken waarbij tijdens de uitvoeringsfase:

- twee of meer werkgevers, of
  - één werkgever en één of meer zzp'ers, of
  - twee of meer zzp'ers
- werkzaam zijn. Dit is bij de meeste bouwprojecten het geval.

De verplichting geldt dus niet voor werkzaamheden waarbij tijdens de uitvoeringsfase slechts één werkgever of zzp'er werkzaam is (bijvoorbeeld als het alleen gaat om schilderwerkzaamheden). In artikel 2.29 van het Arbobesluit afdeling Bouwproces staat deze verplichting verwoord. Het kan voorkomen dat de opdrachtgever er in de ontwerpfase op reële gronden vanuit gaat dat het werk door één werkgever wordt uitgevoerd. Indien deze werkgever echter besluit tot verdere uitbesteding, dan moet hij alsnog een coördinator uitvoeringsfase aanstellen.

Bij wie ligt de verplichting om een coördinator ontwerpfase aan te stellen?

Bij de opdrachtgever.

Deze verplichting is verwoord in artikel 2.29 van het Arbobesluit afdeling Bouwproces. Het niet aanstellen van een coördinator is een overtreding. Deze verplichting geldt niet wanneer het bouwproces door één werkgever of één zelfstandig werkende (zzp'er) wordt gerealiseerd.

Wat zijn de taken van de coördinator ontwerpfase?

Het coördineren van de verplichtingen in de ontwerpfase, het (doen) opstellen van een V&G-plan ontwerpfase en een dossier dat bestemd is voor de beheerder van het bouwwerk na oplevering.

De taken van de coördinator ontwerpfase zijn (Arbobesluit art. 2.30):

- het coördineren van de uitvoering van artikel 2.26 van het Arbobesluit afdeling Bouwproces. Dit wil zeggen: ervoor zorgen dat de risico-inventarisaties en -evaluaties (tijdig) worden gemaakt en dat daarmee samenhangende maatregelen in het ontwerp worden meegenomen en doorgevoerd;
- het (doen) opstellen van een V&G-plan als bedoeld in artikel 2.28 van het Arbobesluit afdeling Bouwproces;
- het (doen) samenstellen van een dossier dat is bestemd voor degene die beslist over de uitvoering van latere werkzaamheden aan het bouwwerk, zoals inspectie-, schoonmaak-, onderhoud- en sloopwerkzaamheden. In dit dossier (ook wel V&G-dossier genoemd) moeten de bouwkundige en technische kenmerken worden opgenomen die van belang zijn voor de veiligheid en gezondheid van werknemers die na oplevering van het werk zulke werkzaamheden moeten verrichten.

Het is aan te bevelen om de taken van de coördinator ontwerpfase vast te leggen in een duidelijke, schriftelijke opdracht.

Wat zijn de kwalificaties voor de coördinator ontwerpfase?

Ontwerp- en bouwkundige kennis, kennis van de arbowetgeving en goede communicatieve eigenschappen.

De coördinator ontwerpfase dient over de volgende kwalificaties te beschikken:

- inzicht in ontwerpaspecten;
- bouwkundige of civiele kennis op het gebied van uitvoering, gebruik en onderhoud van een object en inzicht in de raakvlakken met installatietechniek en werktuigbouw;

- kennis van de Arbowet en het Arbobesluit afdeling Bouwproces;
- goede organisatorische eigenschappen en communicatieve vaardigheden.

Om zijn taken goed te kunnen vervullen, moet de coördinator de beschikking hebben over tijd en middelen. De bevoegdheden van de coördinator ontwerpfase moeten voor alle partijen duidelijk zijn.

Mag een opdrachtgever meer dan één coördinator ontwerpfase aanstellen?

Ja.

De opdrachtgever mag meerdere coördinatoren ontwerpfase aanstellen. Dit ligt echter niet voor de hand, want wie coördineert dan de coördinatoren? Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een project dat bestaat uit geografisch of door tijd gescheiden onderdelen. In dat geval is het verstandig om één verantwoordelijke coördinator aan te stellen en ieders taken duidelijk vast te leggen, zodat overlap en onduidelijkheden worden voorkomen.

Kan een coördinator ontwerpfase bij aantoonbaar tekortschieten in het naleven van zijn verplichtingen strafrechtelijk worden aangesproken?

Nee. De opdrachtgever is strafrechtelijk aansprakelijk.

Indien er sprake is van een overtreding van de verplichtingen uit het Arbobesluit is niet de coördinator ontwerpfase, maar de opdrachtgever strafrechtelijk aansprakelijk. Bijvoorbeeld: het niet opstellen van een V&G-plan en een V&G-dossier is een overtreding waarvoor de opdrachtgever verantwoordelijk is

Kan een coördinator ontwerpfase bij aantoonbaar tekortschieten in het naleven van zijn verplichtingen civielrechtelijk worden aangesproken?

Ja, door de opdrachtgever.

Er is sprake van een resultaatverbintenis tussen opdrachtgever en (extern) coördinator. De coördinator ontwerpfase moet de verplichtingen van de opdrachtgever nakomen. Doet hij dit niet, dan is er sprake van 'toerekenbare tekortkomingen in de nakoming' en is de coördinator ontwerpfase civielrechtelijk aansprakelijk. Indien de coördinator ontwerpfase in loondienst is, dan is zijn werkgever als rechtspersoon aansprakelijk, tenzij er sprake is van opzet of grove schuld.

7 De coördinator in de uitvoeringsfase

Vanaf het moment dat de uitvoeringsfase begint, moet (art. 2.29) de uitvoerende partij een coördinator uitvoeringsfase aanstellen. De verplichting (art. 2.32) tot het aanstellen van een coördinator moet de opdrachtgever vastleggen in een schriftelijke overeenkomst met de betreffende (uitvoerende) partij. De coördinator uitvoeringsfase borduurt verder op het werk van de coördinator ontwerpfase. Dit komt het duidelijkst tot uiting in het gebruik van het V&G-plan waarvan de opstelling in de ontwerpfase is gestart.

Op het eerste gezicht lijkt het takenpakket van de coördinator uitvoeringsfase veel op het takenpakket van de coördinator ontwerpfase. Aangezien het ene uitvoering en het andere voorwerk betreft, zijn de takenpakketten toch essentieel verschillend. Bij de coördinator uitvoeringsfase ligt de nadruk vooral op de coördinatie van de samenwerkende werkgevers, terwijl de nadruk bij de coördinator ontwerpfase vooral ligt op de mogelijkheid dat het ontwerp ook veilig en gezond is te realiseren en welke afspraken er dan al over de te nemen maatregelen worden gemaakt.

Moet er voor ieder bouwwerk een coördinator uitvoeringsfase aangesteld worden?

Ja, met uitzondering van bouwwerken waar slechts één werkgever of één zelfstandig werkende (zzp'er) werkzaam is.

De verplichting (art. 2.29) tot het aanstellen van een coördinator uitvoeringsfase geldt voor bouwwerken waarbij tijdens de uitvoeringsfase:

- twee of meer werkgevers, of
- één werkgever en één of meer zzp'ers, of
- twee of meer zzp'ers

werkzaam zijn. Dit is bij de meeste bouwprojecten het geval.

De verplichting geldt dus niet voor bouwwerken waarbij tijdens de uitvoeringsfase slechts één werkgever of zelfstandige werkzaam zal zijn (bijvoorbeeld schilderswerkzaamheden, verbouwing badkamer).

Bij wie ligt de verplichting om een coördinator uitvoeringsfase aan te stellen?

Bij de (hoofd)aannemer als uitvoerende partij.

De (hoofd)aannemer als uitvoerende partij is verplicht (art. 2.29) om een coördinator voor de uitvoeringsfase aan te stellen. De opdrachtgever moet (art. 2.32) de verplichting tot het aanstellen van een coördinator uitvoeringsfase vastleggen in een schriftelijke overeenkomst met de aangewezen werkgever (uitvoerende partij). Dit is meestal de bouwkundige of civiele aannemer. Deze verplichting kan zijn opgenomen in het bestek, maar ook in de opdracht aan de aannemer.

Wie is er verantwoordelijk voor dat de coördinator uitvoeringsfase zijn werk goed kan uitvoeren en uitvoert?

De uitvoerende partij.

De uitvoerende partij moet ervoor zorgen (art. 2.33) dat de coördinator uitvoeringsfase de coördinatietaken naar behoren kan uitvoeren en uitvoert. Dit betekent dat er voldoende tijd en middelen ter beschikking moeten staan. Tevens dient de uitvoerende partij ervoor te zorgen dat de coördinator zijn werk goed (doelmatig) doet, dus dat de V&G-coördinatie ook effectief is. De uitvoerende partij heeft tot taak en is er verantwoordelijk voor dat de coördinator voldoende is opgeleid, voldoende ervaring heeft, voldoende begeleiding heeft en dat er toezicht is op de taakuitoefening. De coördinator legt functionele verantwoording af aan zijn werkgever.

Wat zijn de taken van de coördinator uitvoeringsfase?

De V&G op het bouwwerk zodanig coördineren dat de medewerkers doeltreffend zijn beschermd ten aanzien van de veiligheid en gezondheid.

De coördinator uitvoeringsfase is dus niet verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid, maar wel voor de samenhang en de coördinatie van de V&G-maatregelen en de voorlichting daarover (art. 2.31). De coördinator uitvoeringsfase:

- coördineert de V&G-maatregelen zodanig dat de V&G-bescherming doeltreffend wordt toegepast;
- organiseert de samenwerking tussen gelijktijdige of achtereenvolgende werkzaamheden;
- coördineert de voorlichting aan werknemers;

- neemt maatregelen die moeten voorkomen dat onbevoegden op het bouwterrein kunnen komen en zorgt ervoor dat bevoegden (bijvoorbeeld leveranciers, bezoekers, inspecteurs) op de hoogte zijn van de bouwplaatsregels;
- past het V&G-plan aan indien de voortgang van het werk of onderdelen daarvan hiertoe aanleiding geven;
- past of vult zonedig het V&G-dossier aan;
- houdt toezicht op de naleving van de coördinatieafspraken;
- geeft aanwijzingen aan werkgevers ter realisering van een doeltreffende uitvoering van de coördinatie taak.

Wat voor persoon kan de functie van coördinator uitvoeringsfase uitvoeren?

Een persoon met kennis over de werkzaamheden en met bedrijfskundige vaardigheden.

Voor de uitvoering van de coördinatie taak maakt het niet zoveel uit wat de functie is van deze persoon. Belangrijk is dat de coördinator bepaalde eigenschappen en bevoegdheden heeft. In de praktijk is het vooral afhankelijk van de grootte van het bouwwerk. Functionele indicatie: (hoofd)uitvoerder, projectcoördinator of –leider en bedrijfsleider. Indien de coördinator uitvoeringsfase niet dagelijks op het werk aanwezig is, is het verstandig dat hij een plaatsvervanger aanwijst. Deze plaatsvervanger kan het dagelijkse toezicht houden en de aanwijzingen geven. Het is ook mogelijk een in- of externe V&G-deskundige als coördinator uitvoeringsfase aan te stellen.

Wat moet een coördinator uitvoeringsfase kunnen, weten en doen?

De coördinator uitvoeringsfase moet kennis hebben van en over de werkzaamheden, hij moet over organisatie- en overlegbekwaamheid beschikken, hij moet regelmatig aanwezig zijn en bevoegd zijn beslissingen te nemen en aanwijzingen te geven.

De coördinator uitvoeringsfase moet:

- kennis hebben van de werkzaamheden: de coördinator moet weten en kunnen begrijpen waarom er bepaalde V&G-voorzieningen nodig zijn, maar ook kunnen beoordelen of de voorstellen van de betrokken partijen zowel naar maatregel als in planning realistisch zijn;
- organisatie- en overlegvermogen hebben: het maken van een planning maakt nog geen organisatie. De kunst is om een goede planning te maken die door de betrokkenen wordt gedragen en dat vereist ook onderhandelen;
- regelmatig aanwezig zijn: aanwezig zijn, zien wat anders gaat dan gepland en spreken met de betrokkenen, vereist betrokkenheid. Maar ook de betrokkenheid in een vroeg stadium (contractfase, voorbereidingsfase) is van groot belang. Belangrijke beslissingen over bijvoorbeeld werkmethoden, inzet van materieel, gebruik van materialen en de selectie van onderaannemers worden dan genomen.
- gezag hebben: dit betekent dat hij bevoegd is om handelend op te treden naar de werknemers, maar ook naar de eigen werkgever, de opdrachtgever en onderaannemers;

Moeten betrokkenen bij het bouwwerk de aanwijzingen van de coördinator uitvoeringsfase opvolgen?

Nee, maar zij moeten hier wel rekening mee houden

De coördinator uitvoeringsfase is niet verantwoordelijk voor de doeltreffendheid van de V&G-maatregelen. Hij heeft de taak om de V&G-maatregelen te coördineren. Om deze reden staat er dan ook in het Arbobesluit (art. 2.35, lid 3) dat de betrokkenen op het bouwwerk rekening moeten houden met de aanwijzingen van de coördinator uitvoeringsfase... Echter, iedere werkgever blijft zelf verantwoordelijk voor veiligheid en gezondheid van zijn werknemers. Als er een ongeval plaatsvindt dat waarschijnlijk niet had plaatsgevonden indien de werkgever de aanwijzingen van de coördinator had opgevolgd, dan moet de werkgever wel goede argumenten hebben om zich te kunnen verontschuldigen. In de praktijk is het dus noodzakelijk om op alle aanwijzingen van de coördinator uitvoeringsfase zorgvuldig in te gaan. Dat betekent óf de aanwijzing opvolgen óf deze beargumenteerd weerleggen bij de coördinator.

Er schuilt hier wel een addertje onder het gras. De werkgevers zijn verplicht (art. 2.35) om het V&G-plan na te leven en er medewerking aan te verlenen. Indien de aanwijzing van de coördinator een afspraak uit het V&G-plan betreft, is de werkgever dus verplicht om deze afspraak uit te voeren. Een goede coördinator zorgt daarom voor een goed V&G-plan dat zijn taken (en aanwijzingen) goed ondersteunt.

Mag een opdrachtgever zichzelf of een niet-aannemer belasten met de coördinatie uitvoeringsfase?

Nee.

Het Arbobesluit stelt (art. 2.29) duidelijk dat de uitvoerende partij één of meer coördinatoren voor de uitvoeringsfase aanstelt. Theoretisch is het wel mogelijk dat de uitvoerende partij de opdrachtgever aanstelt, maar dit is niet waarschijnlijk. Er is geen competentie-eis of functie-eis opgenomen voor de coördinator, maar de wetgever verlangt dat een persoon of bedrijf bekwaam is in het uitoefenen van zijn taak.

Mag de aangewezen uitvoerende partij meer dan één coördinator aanstellen?

Ja.

Het aanstellen van meerdere coördinatoren uitvoeringsfase mag (art. 2.29), maar komt alleen voor bij zeer grote bouwwerken waarbij gescheiden bouwdelen aan de orde zijn. In ieder geval is het dan noodzakelijk dat één van de coördinatoren de overige coördinatoren coördineert. Wat natuurlijk wel op elk werk met een coördinator uitvoeringsfase voorkomt, is dat er bij elke partij een coördinator is voor de afstemming van de werkzaamheden van die onderneming op het totale project. Vaak is dat bij niet al te grote projecten de uitvoerder zelf.

Heeft de coördinator uitvoeringsfase uitvoerende taken richting (onder)aannemers op het gebied van toezicht, overleg en voorlichting?

Nee.

De taak van de coördinator uitvoeringsfase is om te coördineren en te organiseren (art. 2.31). Dit houdt in: voorwaarden scheppen, overleggen, plannen, afspraken maken, verslagleggen en bewaken. De coördinator heeft geen uitvoerende taken tot het doelmatig realiseren van de V&G-maatregelen. Hij geeft dus niet zelf de voorlichting of plaatst niet zelf een hekwerk, maar houdt wel toezicht op de doeltreffende toepassing van de maatregelen als genoemd in het V&G-plan. Dit toezicht kan hij uitoefenen door:

- periodieke inspecties uit te voeren, zelf of door een V&G-deskundige;
- in het V&G-coördinatieoverleg de toezichtpunten te agenderen;
- in het V&G-plan rapportageverplichtingen op te nemen.

Kan de coördinator uitvoeringsfase terugkoppeling eisen van de diverse werkgevers ten aanzien van toezicht, overleg en voorlichting?

Ja.

De taken van de coördinator uitvoeringsfase zijn eerder genoemd (art. 2.31). Hierbij staat niet dat de coördinator eisen kan stellen. De coördinator draagt wel de zorg voor een actueel en doeltreffend V&G-plan en kan aanwijzingen geven. Informatie die de coördinator van de betrokken partijen wil hebben, moet hij dus beschrijven in het V&G-plan. De werkgevers moeten het V&G-plan naleven (art. 2.35) en daarmee krijgt de coördinator de door hem gewenste informatie.

Moet een coördinator uitvoeringsfase altijd op het werk aanwezig zijn?

Nee.

De coördinator uitvoeringsfase hoeft niet altijd op het werk aanwezig te zijn. Hij moet wel vooruitlopen op de coördinatietaken die tijdens zijn afwezigheid moeten worden uitgevoerd. De coördinator uitvoeringsfase blijft wel altijd eindverantwoordelijk voor het totale takenpakket, dus ook voor de taken die hij tijdelijk of structureel aan een plaatsvervanger overdraagt. Belangrijk is dat hij voorziet dat er (ad-hoc) veranderingen

in de uitvoering kunnen plaatsvinden. Op deze veranderingen dient zijn plaatsvervanger dan (structureel) invloed uit te oefenen. Bij een bezoek van een inspecteur van de Inspectie SZW is het gebruikelijk dat de coördinator hem, na een verzoek daartoe, vergezeld bij een rondgang over het bouwwerk. Is de coördinator niet aanwezig of heeft hij geen tijd, dan kan zijn plaatsvervanger de inspecteur vergezellen.

Kan een coördinator uitvoeringsfase met vakantie gaan als andere bedrijven tijdens zijn vakantie doorwerken?

Ja.

De coördinator uitvoeringsfase is een werknemer van een uitvoerende partij. Hij heeft net als ieder ander recht op vakantie. Zoals gebruikelijk bij een vakantie waarbij de collega's doorwerken, vindt er een overdracht van werkzaamheden plaats. De leidinggevende van de coördinator is de aangewezen persoon om na te gaan of de overdracht heeft plaatsgevonden en doelmatig is. Bij de overdracht van de uitvoeringsscoördinatie is het van groot belang dat het V&G-plan volledig, compleet en actueel is. Een plaatsvervanger kan de draad dan zo oppakken.

Kan een coördinator uitvoeringsfase bij aantoonbaar tekortschieten in het naleven van zijn verplichtingen strafrechtelijk worden aangesproken?

Nee, niet persoonlijk

De coördinator uitvoeringsfase voert de werkzaamheden uit in opdracht van zijn werkgever. Zijn werkgever is aansprakelijk voor het niet (volledig) of niet goed uitvoeren van de coördinatietaken. Dit is alleen dan anders als er sprake is van aantoonbaar opzet of grove schuld aan de kant van de coördinator uitvoeringsfase (dit wordt niet snel aanwezig geacht).

Kan een coördinator uitvoeringsfase bij aantoonbaar tekortschieten in het naleven van zijn verplichtingen civielrechtelijk worden aangesproken?

Nee, niet persoonlijk.

Als een ongeval te wijten is aan een fout van een coördinator uitvoeringsfase, dan is zijn werkgever civielrechtelijk aansprakelijk voor het vergoeden van de schade. Als de coördinator zelf opzet of bewuste roekeloosheid (grote schuld) kan worden verweten, kan de werkgever die schade vervolgens wel op hem verhalen (dit laatste wordt vrijwel nooit aangenomen).

Kan een coördinator uitvoeringsfase bij aantoonbaar tekortschieten in het naleven van zijn verplichtingen civielrechtelijk worden aangesproken?

Nee, niet persoonlijk.

De op het bouwwerk aanwezige werkgevers en zelfstandigen nemen individuele V&G-maatregelen voor hun activiteiten. De coördinator stemt deze maatregelen op elkaar af zodat de individuele maatregelen doeltreffend worden toegepast (art. 2.31) voor alle werknemers op het bouwwerk. De coördinator heeft een rol in de bescherming van de werknemers.

Moet een coördinator nagaan of door de partijen opgegeven maatregelen doeltreffend zijn?

Ja.

Het Arbobesluit omvat, naast het onderdeel waar deze brochure over gaat, ook eisen voor feitelijke V&G van werknemers. Zowel de werkgevers als de zelfstandigen moeten zich aan deze eisen houden. Daarnaast staan in de diverse arbocatalogi in de bouwnijverheid afspraken tussen werkgevers en werknemers over de wijze waarop binnen de bouw en infra invulling kan worden gegeven aan de eisen van de arboregelgeving.

Moet de coördinator ook nagaan of de maatregelen voldoen aan de wettelijke eisen?

Nee, maar de individuele partijen moeten wel maatregelen opgeven die aan de wettelijke eisen voldoen.

De coördinator hoeft geen veiligheidkundige te zijn, maar kennis van een veilige en gezonde werkplek is wel noodzakelijk omdat de coördinatie anders niet eenvoudig is. Een gezond verstand is over het algemeen voldoende. Als het werk ingewikkeld is, dan is het aan te bevelen om er een V&G-deskundige naar te laten kijken. Dit mag een deskundige van één van de partijen zijn die in het bezit is van een persoonscertificaat, bijvoorbeeld een veiligheidkundige.

Als de planning nu plotseling verandert omdat er geen materialen zijn, moeten de coördinatiemaatregelen dan ook worden aangepast?

Ja. Veelal wel en dat heeft dan meestal haast.

Bouwen is een logistiek proces van aanvoer en montage van materialen. Het komt nogal eens voor dat een levering is vertraagd of anders is. De werkmethode wordt dan meestal ad-hoc aangepast. Over het algemeen heeft dat in een ruwbouwfase direct gevolgen voor de V&G-maatregelen. Ook deze maatregelen worden dan anders of in een andere volgorde of sluiten niet meer aan op de maatregelen van andere partijen. De uitvoeringscoördinatie vereist dan direct actie. Het aanpassen van de planning kan dus niet zonder overleg met de coördinator.

8 Het veiligheids- en gezondheidsplan (V&G-plan)

Het Arbobesluit afdeling Bouwproces (artikel 2.28) verplicht de opdrachtgever in een aantal duidelijk omschreven gevallen een veiligheids- en gezondheidsplan (V&G-plan) op te (laten) stellen. Het V&G-plan heeft diverse functies. In de eerste plaats is een V&G-plan bedoeld om die risico's te beschrijven, die in de ontwerpfase niet of onvoldoende kunnen worden weggenomen. Maar het V&G-plan heeft meer functies, bijvoorbeeld bij het vastleggen van planning, samenwerking en overleg met de uitvoerende partijen tijdens de realisatie van het project. Het V&G-plan bevat dus zowel ontwerp- als uitvoeringselementen. Een V&G-plan in de uitvoeringsfase dient een handzaam en toetsbaar werkdocument te zijn voor de coördinator uitvoeringsfase en vervolgens ook voor de eerstverantwoordelijken van de andere werkgevers.

Is een V&G-plan voor ieder bouwwerk verplicht?

Nee, een V&G-plan is verplicht vanaf een in het Arbobesluit gedefinieerde omvang van het project of bij risicovolle projecten

Het opstellen van een V&G-plan is verplicht voor (artikel 2.28):

- projecten met een geschatte omvang van meer dan 500 mandagen, of
- projecten met een geschatte duur van meer dan 30 werkdagen, waar op enig moment meer dan 20 werknemers tegelijk werken, of
- risicovolle projecten, als bedoeld in bijlage II van Richtlijn nr. 92/57/EEG betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen. Deze bijlage geeft de volgende (niet volledige) opsomming van risicovolle situaties en werken:
  - bedelving;
  - vastraken;
  - vallen van hoogte;
  - verdrinking;
  - blootstelling aan chemische of biologische stoffen, ioniserende straling;
  - werkzaamheden in de nabijheid van hoogspanningskabels;
  - werken met springstof
  - het graven van putten, ondergrondse tunnelwerken;

- het werken met duikuitrusting;
- het werken onder overdruk (bijvoorbeeld caissonwerk);
- het monteren of demonteren van zware geprefabriceerde elementen.

In het algemeen kan gesteld worden, dat de verplichting geldt voor projecten met een aanneemsom vanaf ca. € 350.000,--¹.

De opsomming van risicovolle projecten lijkt allesomvattend. Immers op ieder werk wordt een put gegraven en het gevaar van vallen is toch inherent aan een bouwwerk. Daarom heeft de wetgever gesteld dat het moet gaan om gevaren die de gebruikelijke gevaren overstijgen.

Voorbeelden

- Bij het vervangen van dakbedekking op een trafohuis is geen V&G-plan nodig, ondanks het valgevaar. Deze situatie overstijgt namelijk de gebruikelijke risico's van een dakdekker niet. Wanneer het trafohuis zich echter bevindt op het dak van een fabriekshal of een woontoren, dan moet wel een V&G-plan worden gemaakt in verband met de bijkomende risico's (o.a. bereikbaarheid en aanvoer van materieel en materialen).
- Het graven van een put van een meter diep vereist geen V&G-plan; een put dieper dan vier meter wel, in verband met het gevaar van bedelving

Bij wie ligt de verplichting tot het (doen) opstellen van een V&G-plan ontwerpfase?

Bij de coördinator ontwerpfase, onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever.

De coördinator ontwerpfase kan, aan de hand van de risico-inventarisaties en -evaluaties, zelf een V&G-plan opstellen of kan dat door anderen laten doen. Deze verantwoordelijkheid loopt tot het werk is gegund.

1) Door het opnemen van deze eisen worden met name de kleine, kortdurende projecten, zoals verbouwingen, herstel- en onderhoudswerken ontzien. Het steeds opnieuw opstellen van een V&G-plan zou voor dergelijke projecten een te grote belasting vormen. De verplichting tot aanstelling van een coördinator, in alle gevallen waarin verscheidene werkgevers en/of zelfstandig werkende arbeid (laten) verrichten, is wel van kracht.

Ook voor de uitvoeringsfase is een dergelijke verplichting van kracht. Vanaf de gunning is de uitvoerende partij (de werkgever die aangewezen is om de coördinatie op zich te nemen) verantwoordelijk voor het actueel houden en aanvullen van het V&G-plan.

Wat is de inhoud van een V&G-plan ontwerpfase?

Een V&G-plan ontwerpfase bevat minimaal gegevens over het bouwwerk, over de coördinator ontwerpfase en over de risico's.

In het Arbobesluit afdeling Bouwproces wordt ervan uitgegaan dat er één V&G-plan is voor een project waaraan wordt gewerkt in zowel de ontwerpfase als de uitvoeringsfase. De coördinator ontwerpfase maakt een V&G-plan ontwerpfase, de coördinator uitvoeringsfase completeert het na gunning tot een V&G-plan uitvoeringsfase en houdt het tijdens de uitvoering actueel. Het V&G-plan moet volgens artikel 2.28, afhankelijk van de voorgang in het bouwproces, de volgende informatie bevatten:

- a. een beschrijving van het tot stand te brengen bouwwerk, een overzicht van de betrokken ondernemingen op de bouwplaats, de naam van de coördinator voor de ontwerpfase en de naam van de coördinator voor de uitvoeringsfase;
- b. een inventarisatie en evaluatie van de specifieke gevaren die het gevolg zijn van de gelijktijdige en achtereenvolgende uitvoering van de bouwwerkzaamheden en in voorkomend geval de wisselwerking met doorgaande exploitatiewerkzaamheden;
- c. de maatregelen die volgen uit de risico-inventarisatie en -evaluatie, bedoeld onder b;
- d. de afspraken met betrekking tot de uitvoering van de maatregelen, bedoeld onder c;
- e. de wijze waarop toezicht op de maatregelen wordt uitgeoefend;
- f. de bouwkundige, technische en organisatorische keuzen die in verband met de veiligheid en gezondheid van de werknemers in de ontwerpfase worden gemaakt;
- g. de wijze waarop voorlichting en instructie aan de werknemers op de bouwplaats wordt gegeven.

Het V&G-plan ontwerpfase moet minimaal bevatten:

- de informatie als vermeld onder a, voor zover bij de opstelling van het V&G-plan ontwerpfase bekend (bij een aanbesteding zijn de ondernemingen op de

bouwplaats en de coördinator uitvoeringsfase bijvoorbeeld nog niet bekend);

- de informatie als bedoeld onder b, voor zover in de ontwerpfase te overzien (de opsteller van het V&G-plan ontwerpfase heeft bijvoorbeeld nog geen inzage in de uitvoeringsplanning van de aannemer);
- de informatie als bedoeld onder f.

Het is aan te bevelen om de keuze van de maatregelen als bedoeld onder c, over te laten aan de uitvoerende partijen, zoals het op grond van bijvoorbeeld de STABU besteksystematiek ook gebruikelijk is om de keuze van uitvoeringsmethoden aan de uitvoerende partijen te laten (zo lang de gevraagde kwaliteit van het eindproduct maar wordt gerealiseerd). Het is wel aan te bevelen dat de opdrachtgever erop toeziet dat de risico's die in het V&G-plan ontwerpfase worden genoemd, tijdens de uitvoering worden opgepakt en er adequate veiligheids- en gezondheidsmaatregelen worden genomen. Het toevoegen van de informatie als bedoeld onder d, en g is de verantwoordelijkheid van de coördinator uitvoeringsfase.

De opdrachtgever mag ten aanzien van deze punten wel nadere eisen stellen. Zo kan hij bijvoorbeeld een bouwplaatsreglement voorschrijven met verkeersregels en andere veiligheids- en gezondheidsregels op het terrein, alsmede meldingsprocedures van ongevallen en incidenten. Dergelijke nadere eisen horen echter in het bestek thuis.

Wat zijn restrisico's?

Risico's die niet kunnen worden weggenomen in het ontwerp en die de normale uitvoeringsrisico's overstijgen.

Risico's die wel bekend zijn in de ontwerpfase, maar waarvoor geen oplossingen zijn gevonden, worden restrisico's genoemd. Kenmerkend voor deze risico's is dat ze de normale uitvoeringsrisico's overstijgen. Restrisico's worden onderscheiden in ontwerprisico's en omgevingsrisico's. Risico's met betrekking tot vloer- en dakranden vallen onder de normale uitvoeringsrisico's en worden niet opgenomen in het V&G-plan ontwerpfase. Ze worden wel opgenomen in het V&G-plan uitvoeringsfase. Gevaren bij grote dakoverstekken, bijzondere uitkragingen of

niet-verticale gevels worden wel vermeld in het V&G-plan ontwerpfase. In de GWW-sector kan het bijvoorbeeld gaan om de draagkracht van de bodem met het oog op de stabiliteit van funderingsmachines.

Wat moet er in de uitvoeringsfase aan het V&G-plan worden toegevoegd?

De hoofdaannemer moet de risico's uit het V&G-plan vertalen naar concrete maatregelen en aangeven wat de wijze van samenwerking, voorlichting en toezicht is.

De hoofdaannemer voegt in de uitvoeringsfase de volgende gegevens aan het V&G-plan toe:

- Eventuele veiligheids- en gezondheidsrisico's die in de ontwerpfase over het hoofd zijn gezien en risico's die in verband met de voortgang in het bouwproces pas na de gunning bekend konden zijn;
- De vertaling van de risico's uit het V&G-plan in uitvoeringsmaatregelen of procedures;
- De wijze van samenwerking en coördinatie;
- De invulling van de overlegstructuur;
- De wijze van toezicht op naleving en de maatregelen voor scholing en instructie aan werknemers;
- De maatregelen ter voorkoming van 'ongewenste bezoekers' op de bouwplaats (passanten, kinderen).

Als onderdelen van het ontwerp pas tijdens de uitvoering gereed zijn, moet de opdrachtgever ervoor zorgen, dat voor deze onderdelen alsnog een risico-inventarisatie en -evaluatie wordt gemaakt en dat deze wordt toegevoegd aan het V&G-plan ontwerpfase. Het is de verantwoordelijkheid van de coördinator uitvoeringsfase om deze risico's – in overleg met de werkgevers en zelfstandig werkenden op de bouwplaats- te vertalen in adequate veiligheids- en gezondheidsmaatregelen.

Op welk gebied moeten samenwerkingsafspraken worden gemaakt?

Samenwerkingsafspraken worden gemaakt tussen meerdere werkgevers over werkzaamheden die gelijktijdig of kort na elkaar plaatsvinden.

Hierbij gaat het om afspraken over:

- gemeenschappelijke voorzieningen voor meer dan één werkgever, bijvoorbeeld een steiger of sleufafzetting die door meerdere werkgevers wordt gebruikt;
- maatregelen die moeten voorkomen dat het werk van de ene werkgever risico's oplevert voor het personeel van de andere, bijvoorbeeld bij boven elkaar werken, of bij lawaai- en stofproductie in de nabijheid van elkaar;
- een planning die niet in strijd is met een veilige en gezonde uitvoering van de verschillende werkzaamheden.

Wat houdt het V&G-deelplan in?

Het V&G-deelplan is dat deel uit het totale V&G-plan dat door elke werkgever voor de eigen werkzaamheden moet worden ingediend.

Iedere werkgever dient een algemene risico-inventarisatie en -evaluatie van zijn bedrijf (RI&E) te hebben, met daaraan gekoppeld een Plan van Aanpak waarin de maatregelen zijn aangegeven. De risico's waar de werkgever regelmatig tijdens het bouwproces mee te maken krijgt, moeten dus in de RI&E zijn opgenomen. Iedere werkgever die bij het project betrokken is, dient vervolgens na te gaan of de risico's die in het project te voorzien zijn, door de RI&E worden afgedekt. Het gaat dan vooral om werkzaamheden die een risico kunnen vormen voor werknemers van andere werkgevers. Is dat niet het geval, dan moeten de risico's opgenomen worden als onderdeel van het totale V&G-plan uitvoeringsfase. Dit (deel)plan moet bij de coördinator uitvoeringsfase worden ingeleverd. De coördinator uitvoeringsfase geeft de structuur van het (deel)plan aan, zodat de informatie op eenduidige wijze in het V&G-plan kan worden opgenomen.

Mag het V&G-plan voor de uitvoeringsfase worden losgekoppeld van het ontwerpgedeelte?

Ja.

Het V&G-plan voor de uitvoeringsfase mag los van het ontwerpgedeelte worden opgezet. Voorwaarde blijft wel dat zaken uit het ontwerpplan waarvoor een nadere invulling nodig is of die bindend zijn voorgeschreven, een plaats krijgen in het V&G-plan voor de uitvoeringsfase.

Bepalingen van de opdrachtgever over, bijvoorbeeld, de overlegstructuur tijdens de uitvoering en eventuele V&G-maatregelen die in het bestek zijn voorgeschreven, moeten worden meegenomen in het V&G-plan voor de uitvoeringsfase.

Moet iedere werkgever op de hoogte worden gebracht van de inhoud van het V&G-plan voor de ontwerpfase?

Nee, alleen als het V&G-plan voor de ontwerpfase relevante informatie bevat voor een werkgever met een eigen bestek.

Een werkgever die een onderdeel van het bouwproject voor zijn rekening neemt en daarbij een eigen, afgerond bestek hanteert, moet van de inhoud van het V&G-plan voor de ontwerpfase op de hoogte zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor een nevenaannemer die de technische installatie verzorgt. In dat geval zorgt de opdrachtgever ervoor dat de nevenaannemer een exemplaar van het V&G-plan ontvangt.

Moet iedere aannemer op de hoogte worden gebracht van de inhoud van het V&G-plan voor de uitvoeringsfase?

Ja.

In de uitvoeringsfase is de coördinator uitvoeringsfase verantwoordelijk voor het V&G-plan. Hij moet andere werkgevers schriftelijk op de hoogte brengen en houden over zaken die hen betreffen. Ook notulen van bouw- of coördinatievergaderingen kunnen hieronder vallen.

Op grote projecten kunnen nevenaannemers zelf ook talloze onderaannemers inschakelen. Het voert voor

de coördinator uitvoeringsfase te ver om al deze werkgevers erbij te betrekken. Beter is dan dat iedere werkgever ook het aanspreekpunt is voor werkzaamheden van zijn onderaannemers (dit is in de VCA-systematiek al jaren gebruik).

Wat is de positie van nutsbedrijven in het Arbobesluit afdeling Bouwproces?

Nutsbedrijven worden beschouwd als aannemers.

Als er een aannemingsovereenkomst is tussen opdrachtgever en nutsbedrijf, dan is dit nutsbedrijf net als de overige aannemers één van de uitvoerende partijen.

Indien er geen overeenkomst is, dan ontstaat de situatie waarbij verschillende opdrachtgevers werkzaamheden in elkaars nabijheid laten verrichten. Een typische nutsactiviteit, het graven van putten en sleuven, werkt vaak risicoverhogend. De coördinatoren dienen hiermee zowel in de ontwerp- als in uitvoeringsfase rekening te houden.

9 Het veiligheids- en gezondheidsdossier (V&G-dossier)

Het veiligheids- en gezondheidsdossier – in het Arbobesluit afdeling Bouwproces kortweg ‘dossier’ genoemd – bevat de bouwkundige en technische kenmerken van het bouwwerk die van belang zijn voor de veiligheid en gezondheid van werknemers die werkzaamheden verrichten na oplevering van het werk, zoals inspectie, reiniging, onderhoud en sloop. Het gaat om informatie over veiligheidsvoorzieningen die zijn aangebracht (of juist ontbreken) en om gebouwspecifieke risico’s waarmee deze werknemers rekening moeten houden.

Een V&G-dossier heeft tot doel om in de beheerfase niet met onverwachte (arbo)risico’s te worden geconfronteerd. Op basis van concrete informatie kunnen dan tijdig doeltreffende maatregelen worden genomen. Het V&G-dossier is bestemd voor de eigenaar of beheerder van het bouwwerk of degene die kan beslissen over de uitvoering van bedoelde werkzaamheden. Het opstellen en aanvullen van het V&G-dossier vallen onder de taken van de coördinator ontwerpfase (art. 2.30 lid c) en de coördinator uitvoeringsfase (art. 2.31, lid e).

Is deze verplichting op ieder bouwwerk van toepassing?

Ja, met uitzondering van bouwwerken waar slechts één werkgever of één zelfstandig werkende (zzp’er) werkzaam is.

Het samenstellen van een veiligheids- en gezondheidsdossier (V&G-dossier) is verplicht als er meerdere werkgevers op een bouwplaats aanwezig zijn.

Bij wie ligt de verplichting tot het samenstellen van een veiligheids- en gezondheidsdossier (V&G-dossier)?

Bij de coördinator ontwerpfase, onder verantwoordelijkheid van de opdrachtgever.

De coördinator ontwerpfase stelt het V&G-dossier samen en past het aan als de voortgang van het bouwwerk of de onderdelen daartoe aanleiding geven. Het dossier wordt bij gunning van het werk overgedragen aan de aannemer die met de uitvoeringscoördinatie is belast. Indien in het dossier tijdens de uitvoeringsfase aanpassing

of aanvulling nodig is, dan moet de coördinator uitvoeringsfase daarvoor zorgen. De coördinator uitvoeringsfase draagt het dossier bij oplevering over aan de opdrachtgever ten behoeve van de eigenaar of beheerder.

Wat is de inhoud van een veiligheids- en gezondheidsdossier (V&G-dossier)?

Het V&G-dossier bevat gegevens over het object, alsmede alle documenten en informatie die relevant zijn voor het beheer van het gebouw.

Een veiligheids- en gezondheidsdossier (V&G-dossier) heeft tot doel te voorkomen dat de eigenaar of beheerder met onverwachte arborisico’s wordt geconfronteerd. Op basis van concrete informatie uit het dossier moet de eigenaar of beheerder adequate maatregelen kunnen treffen. Het V&G-dossier bevat daarom:

- de naam van de samensteller en van zijn werkgever;
- de datum van definitieve uitgifte;
- een documentnummer;
- een korte omschrijving van het object (aard/omvang/locatie);
- een overzicht van relevante documenten/technische specificaties zoals bestek, productinformatie, gereviseerde tekeningen en bedienings- en onderhoudsvoorschriften. Dit overzicht specificeert van ieder document:
  - naam;
  - kenmerk;
  - verantwoordelijk(e) bedrijf/leverancier;
  - datum van uitgifte;
  - eventuele nadere bijzonderheden;
  - structurele voorzieningen, maatregelen en informatie betreffende risicovolle werkzaamheden in de beheerfase zoals reinigen, inspectie en onderhoud aan bijvoorbeeld gevels, liftschachten en kruipruimten.

De belangrijkste gevaren die gesignaleerd moeten zijn, betreffen vallen van hoogte, vallen door een opening, bekneld raken, aanrijden, blootstelling aan schadelijke stoffen of dampen en elektrocutie. Voldoende ruimte om te kunnen werken, een goede toegankelijkheid en vluchtweg met inbegrip van verlichting en veiligheidssignalering zijn eveneens vereist.

Is het veiligheids- en gezondheidsdossier (V&G-dossier) relevant voor groot onderhoud, renovatie of sloop?

Ja.

De verplichtingen van het Arbobesluit afdeling Bouwproces zijn ook van kracht in geval van groot onderhoud, renovatie of sloopwerkzaamheden. Dit betekent onder meer het hanteren van de algemene arbo-uitgangspunten, het aanstellen van coördinatoren en het opstellen van een V&G-plan. Een V&G-dossier hoeft volgens de wet geen maatregelen te beschrijven die bij groot onderhoud, renovatie of sloop moeten worden genomen. Het is echter aan te bevelen om bij het ontwerpen van zware constructiedelen of gevelelementen na te denken over een veilige wijze van slopen.

Informatie

- Standaardtaakbeschrijving DNR-STB 2009 : Toelichting en takenoverzicht / BNA/ONRI, 2008
(www.bna.nl, zoekterm Standaardtaakbeschrijving)
- Rechtsverhouding opdrachtgever, architect, ingenieur en adviseur, DNR 2011 / BNA/NLingenieurs, 2013
(www.bna.nl, zoekterm "DNR 2011")
- Checklist Veilig onderhoud op en aan gebouwen 2012 / Ministerie van Binnenlandse Zaken , 2012
(www.rijksoverheid.nl, zoekterm "Veilig onderhoud")
- V&G Ontwerpwijzer : Naslagwerk veilig en gezond bouwen en onderhouden / Aedes/BNA/Bouwend Nederland/FNV Bouw/CNV Vakmensen/Arbouw/Aboma, 2011
(www.arbouw.nl, zoekterm Ontwerpwijzer)
- Leidraad V&G-verplichtingen : Aanwijzing bij invulling V&G-verplichtingen opdrachtgevers architecten / Aedes/BNA/Bouwend Nederland/FNV Bouw/CNV Vakmensen/Arbouw/Aboma, 2012
(ww.arbouw.nl, zoekterm "Leidraad V&G")

Adressen

Postbus 213
3840 AE Harderwijk
T (0341) 46 62 00
F (0341) 46 62 11
Infolijn (0341) 46 62 22
info@arbouw.nl
www.arbouw.nl

Postbus 2525
3500 GM Utrecht
T (030) 751 15 00
F (030) 751 18 59
CNV Info (030) 751 10 01
info@cnvvakmensen.nl
www.cnvvakmensen.nl

Postbus 340
2700 AH Zoetermeer
T (079) 325 22 52
F (079) 325 22 90
info@bouwendnederland.nl
www.bouwendnederland.nl

Postbus 520
3440 AM Woerden
T (088) 575 70 00
F (088) 575 70 03
Infolijn 0900 36 82 689 (€ 0,10 / min)
info@fnvbouw.nl
www.fnvbouw.nl

Postbus 30
2740 AA Waddinxveen
T (0182) 57 14 44
F (0182) 57 20 83
www.onderhoudnl.nl

Postbus 310
3900 AH Veenendaal
T (0318) 527290
F (0318) 522357
info@noa.nl
www.noa.nl

Postbus 1085
3900 BB Veenendaal
T (0318) 54 49 00
F (0318) 54 49 09
secretariaat@aannemersfederatie.nl
www.aannemersfederatie.nl

Arbouw

Postbus 213
3840 AE Harderwijk

T 0341 46 62 00
F 0341 46 62 11
info@arbouw.nl
www.arbouw.nl

Voor vragen over arbeidsomstandigheden:
www.vraagarbouw.nl